SANCȚIONAREA PREA BLÂNDĂ A MALTRATĂRILOR - ANALIZA JURISPRUDENȚEI CtEDO ÎN CAUZELE MOLDOVENEȘTI

Valeria BUTORINA,

studentă, anul III, Facultatea de Drept

CZU: 341.231.14:341.638:343(478) valeriabutorina@gmail.com

Pentru protejarea integrității fizice și psihice a persoanei și demnității umane, Articolul 3 al Convenției Europene a Drepturilor Omului (Convenția) impune statului obligații pozitive și negative. Printre obligațiile pozitive se enumeră obligația de a desfășura o investigație efectivă. Pentru ca o anchetă să fie eficientă, condiția prealabilă este ca statul să adopte un cadru legal penal care să combată practicile contrare Articolului 3 [2, §117]. Desfășurarea acesteia „*nu este o obligație de rezultat, ci de mijloace*": nu orice anchetă trebuie să fie neapărat finalizată cu succes, însă ar trebui să fie capabilă să conducă la stabilirea circumstanțelor cauzei și, dacă alegațiile se dovedesc a fi adevărate, să conducă la identificarea și pedepsirea celor responsabili [1, p.67]. Deși nu există nicio obligație absolută că urmărirea penală să aibă ca rezultat condamnarea vinovaților, instanțele naționale nu pot fi, indiferent de circumstanțe, pregătite să permită ca atacuri grave la adresa integrității fizice sau psihice **să rămână nepedepsite** sau ca infracțiuni grave să fie pedepsite prin **pedepse excesiv de ușoare** [6, p. 33].

Potrivit datelor statistice din anii 1997-2023, în privința Republicii Moldova CtEDO a constatat 188 de încălcări ale Articolului 3 al Convenției, trei dintre acestea se referă la sancționarea prea blândă a relelor tratamente [7, p. 7], constatate în următoarele trei cauze.

Valeriu și Nicolae Roșca c. Moldovei

Reclamanții s-au plâns că autoritățile nu au respectat obligații pozitive sub aspectul Articolului 3 al Convenției: de a asigura efectul disuasiv a legislației care interzice rele tratamente.

În această cauză trei colaboratori de poliției au fost găsiți vinovați de rele tratamente aplicate reclamanților și au fost condamnați la pedeapsa cu închisoare pe trei ani cu suspendarea condiționată a executării pedepsei pe un an, precum și interdicția de a ocupa funcții în organele de drept timp de doi ani, aceasta fiind pedeapsa minimă prevăzută de lege. La aplicarea acestei pedepse blânde, instanțele s-au referit la ceea că polițiștii sunt relativ tineri, au familie, nu au fost anterior condamnați și se bucură de respect în societate. Curtea atrage atenția că nimeni dintre polițiști nu a fost suspendat din funcție pe durata urmăririi penale. Curte crede că efectul preventiv al legii, destinate combaterii relelor tratamente, poate fi asigurat atunci când normele acesteia vor fi aplicate atunci când circumstanțele specifice cer aplicabilitatea lor.

Curtea a notat că procedurile împotriva celor trei colaboratori de poliție, inclunzând blândețea pedepsei aplicate și omisiunea de ai urmări penalmente conform prevederilor

legii penale special destinate problemei torturii, nu a asigurat suficient un efect preventiv întru a preveni astfel de acte de tortură [3].

Pădureț. c. Moldovei

Reclamantul s-a plâns despre omisiunea autorităților de a efectua o investigație adecvată și de a *sancționa corespunzător* responsabilii de rele tratamente (trei colaboratori ai poliției: A.R., A.P. și unul neidentificat).

Reclamantul a pretins că autoritățile au urmărit să eschiveze făptuitorii de la răspundere şi au făcut puţin pentru a-l compensa pentru suferinţele cauzate lui. Nici unul din cele trei persoane acuzate de rele tratamente ale reclamantului nu au fost până la urmă pedepsite de comiterea infracţiunii de tortură. Unul din aceştia (A.R.) a decedat şi, prin urmare, nu putea fi pedepsit, iar A.P. a fost eliberat de orice răspundere datorită expirării termenului de prescripție.

Mai mult, A.P. nu a fost niciodată suspendat din funcţia sa. Investigarea şi procedurile în faţa instanţelor au durat mult timp, fapt care a servit principala cauză de intervenţie a termenului de prescripţie. Prin refuzul de a califica faptele ca tortură, pentru care termenul de prescripție de tragere la răspundere penală este mai mare, autoritățile naţionale prin utilizarea unui termen de prescripţie mai mic au permis eschivarea de la răspundere penală a lui A.P.

Curtea ca autoritățile au omis să ofere o redresare corespunzătoare prin omisiunea sa de a investiga adecvat, într-un termen rezonabil, rele tratamente aplicate reclamantului, precum şi prin neasigurând efectul preventiv a normelor de lege [4].

O.R. și L.R. c. Moldovei

Reclamantele s-au plâns pe ineficiența investigației cu privire la plângerile lor de rele tratamente și *impunitatea polițiștilor* (A.C., V.D. și M.T.) care i-au maltratat prin intimidare psihologică și dezbrăcare în fața persoanei de sex opus.

Curtea a constatat că fapta lui A.C. nu a fost calificată ca tortură și nici ca depășirea atribuțiilor de serviciu conform Codului penal, ci ca depășirea atribuțiilor în sensul Codului contravențional, care prevede un termen de prescripție de tragere la răspundere administrativă foarte scurt (3 luni). După expirarea acestui termen A.C. a fost liberat de la răspundere administrativă și a continuat să activeze ca polițist. Mai mult, pe parcursul urmăririi penale și apoi a investigației administrative A.C. nu a fost suspendat din funcție.

În ce privește ceilalți doi polițiști, pe durata urmăririi penale aceștia la fel nu au fost suspendați din funcție. Instanțele naționale i-au condamnat pe ambii ofițeri pentru infracțiunea de tortură la pedeapsa minimă prevăzută de lege (închisoare pe cinci ani), însă cu suspendarea condiționată a executării pedepsei de cinci ani.

Curtea a considerat că astfel de indulgență în tratarea ofițerilor de poliție acuzați de o infracțiune foarte gravă este incompatibilă cu scopul prevenirii apariției în viitor a relelor tratamente din partea poliției [5].

CtEDO a constatat până acum doar trei încălcări a Articolului 3 al Convenției sub aspectul sancționării blânde a maltratărilor. Aceasta poate fi datorată adoptări mai multor instumente internaționale în domeniul prevenirii și combaterii torturii, dar și faptului că relele tratamente sunt pedepsite mai drastic datorită modificărilor la Codul penal (de

ex., adoptarea Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 252 din 08.11.2012) prin ceea că și ar trebui să asigure efectul preventiv al legii penale prin aplicarea pedepselor corespunzătoare. Totodată, mereu există riscul ca maltratările ar putea fi pedepsite mai blând, ținând cont de faptul că este discreția autorităților naționale de a alege pedeapsa potrivită.

Referințe:

1. POALELUNGI, M., SÂRCU, D., DORUL, O. [et al.] *Convenția Europeană a Drepturilor Omului: Comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova: Concluzii și recomandări.* Chișinău: Institutul Național al Justiției, 2018 (Tipogr. „Bons Offices"). 576 p.
2. Cauza Gäfgen c. Germaniei nr. 22978/05 din 01.06.2010. În: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-123256
3. Cauza Valeriu și Nicolae Roșca c. Moldovei nr. 41704/02 din 20.10.2010. În: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144513
4. Cauza Pădureț c. Moldovei nr. 33134/03 din 05.01.2010. În: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144499
5. Cauza O.R. și L.R. c. Moldovei nr. 24129/11 din 30.10.2018. În: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-187481
6. Ghid privind Articolul 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2018/11/Ghid_art_3_31_08_2022_RO.pdf
7. Notă analitică "Republica Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului în anul 2023". În: https://crjm.org/republica-moldova-la-curtea-europeana-a-drepturilor-omului-in-anul-2023/19342/

Recomandat
***Valentin ROȘCA**, dr., conf. univ.*